

Bij de archivaris op schoot: Martijn Vandenbroucke (Amsab-ISG)

Martijn Vandenbroucke (1978) is archivaris bij het Amsab-ISG. Daarnaast is hij archivaris-bibliothecaris van de Heemkundige Kring Dorp en Toren van Deerlijk en lid van de stuurgroep van het Forum Afgestudeerden Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer. Als aanloop naar het bezoek van 2 mei stelde ondergetekende Martijn alvast enkele vragen.

Stond het in de sterren geschreven dat Martijn Vandenbroucke geschiedenis zou studeren of is het eerder toevallig gegroeid?

In het secundair onderwijs was geschiedenis bijlange niet mijn beste vak, dus ik neem aan dat een opleiding tot historicus niet in de sterren stond geschreven. Overigens geloof ik daar niet in. Je kan natuurlijk altijd platgetreden paden volgen, maar het is pas een uitdaging deze te verlaten.

Waarom heb je uiteindelijk archivistiek gestudeerd?

Dat was eigenlijk een opportunistische keuze. Na vier jaar geschiedenis ben ik 'pol & soc' beginnen studeren, maar dat werd – als gevolg van al dan niet voorziene omstandigheden – geen succes. Financieel was het niet meer haalbaar nog drie of vier jaar verder te studeren, waarop ik dan op zoek ben gegaan naar een één- of tweejarige opleiding die een aanvulling kon vormen op mijn diploma geschiedenis.

Was je tevreden over je opleiding? Wat zou er eventueel beter kunnen?

Ik heb de – soms wel vervelende – gewoonte alles in vraag te stellen en er vanuit te gaan dat alles altijd beter kan. Sommige dingen zijn moeilijk te verbeteren, maar alleen al door dit toch te proberen leer je iets bij. Perfectie bestaat niet. Daarbij ben ik niet de enige die vastgesteld heeft dat bepaalde vakken niet echt in het curriculum pasten of dat de inhoud van sommige vakken niet echt up-to-date meer was. Wat mij betreft, mocht de gemeenschappelijke stam wat minder, met dien verstande dat er ook strenger mocht worden toegezien op de invulling van de keuzevakken.

Ben je snel aan werk geraakt?

Ik ben nooit uit mijn wachttijd geraakt, dus vermoed ik van wel. Al is een wachttijd van zes maanden natuurlijk ook behoorlijk lang.

Hoe is je carrière tot nu toe verlopen?

Mijn huidige 7 jaar op de arbeidsmarkt heb ik volledig op het Amsab-ISG doorgebracht. Een jobhopper ben ik dus niet. Bovendien heb ik het gevoel dat ik mijn werkgever een bepaald resultaat schuldig ben. Pas als ik vaststel dat ik er onmogelijk in zal slagen een surplus te geven aan mijn werkgever of wanneer ik vaststel dat ik dit verwezenlijkt heb, is het tijd om naar iets anders uit te zien. Al laat je de job van je leven natuurlijk niet staan...

Het Amsab-ISG is zoveel meer dan een archief, kun je dit even toelichten?

Vanuit mijn standpunt is het Amsab-ISG eerst en vooral een archiefinstelling met verschillende collecties. Hieruit is ervaring gegroeid als onderzoeksinstelling op het gebied van de sociale geschiedenis. Tegenwoordig durft men ook al eens het begrip 'expertisecentrum' in de mond nemen. Hieruit volgt een raadgevende functie, een rol als deelnemer in diverse projecten en een actieve of ondersteunende rol bij diverse

publicaties. Daarnaast is er nog een museale taak. Het Amsab-ISG is een huis met vele kamers...

Het Amsab-ISG bestaat uit verschillende departementen (ook een afdeling in Antwerpen). Wat zijn volgens jou de voor- en/of nadelen om als archief binnen zo'n groter geheel te zitten?

Het bestaan van twee afdelingen (Gent en Antwerpen) weegt erg zwaar op de goede werking van het Amsab-ISG. Bovendien wordt de 'hoofdzetel' te Gent nog eens verticaal opgedeeld in verschillende departementen op basis van de vormelijke kenmerken van het archiefmateriaal ('papieren' archief, bibliotheek en iconografisch materiaal). Dit is een toestand die historisch is gegroeid en perfect te begrijpen is. Alleen biedt deze opdeling geen antwoord op de huidige uitdagingen voor moderne archiefinstellingen. In feite dient de gelaagdheid 'verticaal' te zijn, met onderaan een prospectie- en acquisitiedepartement en bovenaan de 'front-office' met leeszaal, publicatiedienst en pr. Hierbij is een opdeling van het archiefmateriaal volgens vormelijke criteria ook volledig uit den boze en blijft de context veel beter behouden.

Heb je uiteindelijk bewust voor het Amsab-ISG gekozen of ben je er eerder ingerold?

Ik heb nooit gesolliciteerd op het Amsab-ISG. Blijkbaar heb ik tijdens mijn archiefstage, die ik hier heb vervuld, een goede indruk nagelaten. Eigenlijk heeft het Amsab-ISG dus voor mij gekozen in plaats van omgekeerd...

Wat is jouw specifieke taak? In het beleidsplan is er sprake van een integrale werking en de flexibele inzet van de werknemers. Hoe uit zich dat bij jou?

Flexibel is inderdaad het goede woord. Het spreekt vanzelf dat voor een archivaris de ontsluiting van de collectie de belangrijkste taak is. Maar daarnaast is het als privaat archief erg belangrijk goede contacten te leggen met de archiefvormers. Daar kruipt toch vrij veel tijd in. Efficiënt depotbeheer kan wat tijd kosten om het op poten te zetten, maar één maal goede afspraken gemaakt, is dit heel wat minder tijdrovend. Verder staan de archivariissen voor een groot deel zelf in voor de ophaling en verhuis van het archiefmateriaal. Dan is er nog de taak bezoekers op weg te helpen bij hun onderzoek, ondersteuning te bieden bij projecten zoals tentoonstellingen en publicaties...

Wat vind je het meest boeiende aan je job en omgekeerd het meest frustrerende?

Het meest boeiende is ongetwijfeld het inventarisatiewerk. Ik doe dat nu eenmaal graag en het is ook veel minder eentonig dan vaak aangenomen wordt. Al zullen velen het hier misschien niet met me eens zijn. Het meest frustrerende is ongetwijfeld het gebrek aan interesse voor een doeltreffende ontsluiting van het archief. Dit is uiteraard het gevolg van de overdreven aandacht die op het beleidsniveau uitgaat naar het ter beschikking stellen van archiefstukken, waardoor de ontsluiting, die vaak verborgen blijft voor Jan-Met-De-Pet, verwaarloosd wordt. Dit komt uiteraard tot uiting in het erfgoedbeleid, waardoor de archiefinstellingen niet anders kunnen doen dan dit beleid volgen, gezien hun afhankelijkheid van subsidies.

Uit het beleidsplan voor 2008-2012 blijkt dat het Amsab-ISG met de klassieke problemen geconfronteerd wordt: huisvesting die beter kan, te kort aan andere middelen, ... Er is bijvoorbeeld ook sprake van een te grote instroom aan archief. Om die stroom te beheersen is er sprake van overeenkomsten met potentiële collectievormers. Wat houden die overeenkomsten precies in, hoe maken ze de instroom beheersbaar?

Er kan nooit een te grote instroom van archief zijn. Wat bedoeld wordt, is de noodzaak om die instroom van archief beter onder controle te houden en de selectie (deels) door de archiefvormer zelf te laten gebeuren, zodat de beschikbare middelen efficiënter kunnen ingezet worden. Dat is dan ook de redenering achter de samenwerkingsovereenkomsten. De archiefvormer geeft daarmee te kennen op lange termijn met het Amsab-ISG samen te werken. In ruil daarvoor geeft Amsab-ISG advies voor het beheer van het dynamisch archief en staat ze in voor de ontsluiting en bewaring van het statisch archief. Zeker met het oog op het beheer van het digitaal archief zijn dergelijke samenwerkingsakkoorden noodzakelijk, gezien de relatief grote investeringen die vaak dienen te gebeuren voor de bewaring ervan.

Zijn er meer specifieke problemen die eigen zijn aan thema-archieven?

Dat denk ik niet. Voor mij is het onderscheid tussen privaat en publiek archief veel belangrijker. De thema-archieven ontstonden in een periode toen politiek-ideologische breuklijnen erg belangrijk waren. Nu verdwijnen deze steeds meer naar de achtergrond waardoor een nieuwe identiteit moet worden gezocht. Mijn inziens heeft het Amsab-ISG deze stilaan gevonden als 'kenniscentrum' voor de sociale geschiedenis.

Hoe zou je de relatie van het Amsab-ISG tot anderearchieven (stadsarchief, rijksarchief, ...) omschrijven?

Zoals ik eerder al aangaf, ligt de verhouding tussen private en publieke archiefinstellingen wat moeilijk. Ongetwijfeld speelt het Calimero-effect hier een rol. Anderzijds zijn er met sommige stads- en rijksarchivarissen, zeker de laatste jaren, vrij goede banden opgebouwd. Volgens mij zal er steeds meer samengewerkt moeten worden, met het oog op collectievorming en dergelijke. Dit kan enkel maar een positieve ervaring worden.

Wat zijn volgens jou de kenmerken van een goede archivaris?

Eerst en vooral discretie, zonder vergeten nieuwsgierig te zijn. Vervolgens durf. Durf om te selecteren, dus te vernietigen, durf om constructieve oplossingen te zoeken. Een beetje creativiteit kan ook nooit kwaad. En een goed geheugen helpt ook.

Op de FAAD-studiedag (28/03/2009) stond het wijzigende profiel van de archivaris centraal. De archivaris is de laatste jaren meer en meer geëvolueerd naar een heuse cultuurmanager die van alle markten thuis is, meewerkt aan diverse erfgoedprojecten, zijn archief zo goed mogelijk communiceert (onder meer via een website), ... Zeker geen slechte evolutie maar helaas komt er van inventariseren vaak niet veel meer in huis. Wat is jouw mening hierover?

Persoonlijk vind ik dat eigenlijk wel wat jammer. De functie van archivaris is nooit echt goed afgebakend geweest en wordt de laatste jaren al weer breed opengetrokken. Het doet eigenlijk afbreuk aan de eigen beroepseer. Vaak moet ik vaststellen dat er wel eens neergekeken wordt op een archivaris die enkel inventariseert. Als je wat wil betekenen, moet je blijkbaar managen en projecten in elkaar steken. Daar heb ik allerm minst iets op tegen, maar noem dat dan anders. Archivarissen moeten geen erfgoedcoördinator willen zijn en omgekeerd. Zo neen, verkeren we straks weer in de situatie waar een medewerker van de burgerlijke stand op het gemeentehuis er even nog het archiefbeheer bijneemt als opdracht. Wat natuurlijk niet betekent dat er geen raakvlakken of overlappingsen mogen zijn tussen verschillende functies in de erfgoedwereld, integendeel.

Hoe zou jij ons beroep willen zien evolueren?

Wat mij betreft, hoeft het beroep even niet te evolueren. Ik zou het eerst liever eerst goed afgebakend zien. De laatste tijd zijn behoorlijke stappen gezet in de ontwikkeling van de beroepsprofielen, maar wat mij betreft is deze nog niet afgerond, zeker vanuit de invalshoek van de private archieven.

Wat vind je van de trend om zoveel mogelijk te digitaliseren?

Natuurlijk is digitalisering een mooi verhaal. Helaas is dit ook een mooi voorbeeld van wat ik eerder bedoelde met de (in mijn ogen) overdreven aandacht voor het zichtbare. Een ontsloten collectie digitaliseren betekent niet dat ze ontsloten is. Bovendien is het onhaalbaar alle archief te digitaliseren, wat kan leiden tot een archiefwereld met twee snelheden. Een gedigitaliseerd archief voor het grote publiek en een 'verborgen' archief voor de gespecialiseerde onderzoeker. Ik denk niet dat dit de bedoeling is. Wat mij betreft is digitalisering enkel nuttig in het kader van bescherming van kwetsbare stukken. Overigens meen ik dat – en dat is geen antwoord op de vraag – veel meer aandacht zou moeten besteed worden aan de problematiek van het digitaal archief. Maar dat is natuurlijk zo sexy niet...

Wat gebeurt er op dat vlak in het Amsab-ISG?

Het Amsab-ISG is hier heel actief in, al ben ik niet de juiste persoon om daar veel over te vertellen. Wat ik wel weet is dat er hiervoor zeer actief met andere partners (het Nederlandse IISG, de bibliotheek van de Universiteit Gent) wordt samengewerkt, wat voor de diverse partners natuurlijk veel meer opbrengt dan ze er zelf in moeten investeren. Aan de keerzijde stel ik vast dat het hier zeer moeilijk is om een lange termijnvisie te ontwikkelen, enerzijds wegens de snelheid van de technologische ontwikkelingen, anderzijds wegens het feit dat er vaak projectmatig moet gewerkt worden.

Wat is het meest grappige dat je in je functie van archivaris ooit hebt meegemaakt?

Wellicht is de confrontatie met leeszaalbezoekers één van de meer ontnuchterende aspecten van het beroep. Zo kreeg ik in een volle leeszaal al eens te horen dat 'ik nog veel boterhammen zou moeten eten' toen een bezoeker naar haar mening niet snel genoeg op haar – nogal veeleisende – wenken werd bediend. Een andere meende dat zijn privilege als ere-schepen voldoende was om zelf in de depots te gaan rondneuzen, een praktijk die een decennium geleden overigens niet eens ongebruikelijk was. Kortom, je moet als archivaris ook wel eens op je strepen staan.

Heb je goede raad voor beginnende archivarissen?

Durf risico's nemen.

Bedankt voor dit boeiende gesprek!

Dieter Viaene